

w numerze:

BELFER' 2012 WYBRANY

dr Sławomir Kulesza /na zdjęciu/
z Katedry Fizyki Relatywistycznej Wydziału
Matematyki i Informatyki

czytaj:

UNIWERSYTECKIE DEBATY

WETA

z akredytacją Europy

NASZE BABY PRUSKIE (CZ.11)

Historię przeważnie tworzą i opisują mężczyźni. Ale przecież nie byłoby historii bez kobiet. W dziejach i kulturze Prus ich nie brakowało. Te najważniejsze przypomina dr Izabela Lewandowska.

Marion Dönhoff (1909-2002, na zdj.) – hrabianka, niemiecka dziennikarka, współwydawca tygodnika *Die Zeit*, autorka ponad 20 książek. Urodziła się w Friedrichstein, k. Królewa, w rodzinnym majątku Dönhoffów, gdzie spędziła dzieciństwo oraz młodość. Po maturze w Poczdamie studiowała ekonomię polityczną we Frankfurcie nad Menem. W 1933 r. wyjechała do Bazylei i ukończyła tam kształcenie akademickie w roku 1935. Po podrózach po Europie, Afryce oraz Stanach Zjednoczonych przejęła w 1938 r. zarządzanie majątkiem rodziny Dönhoff w Prusach Wschodnich (Kwitajny).

Podczas pobytu w Kwitajnach pośrednio była zaangażowana w spisek przeciwko Hitlerowi i zamach na niego w Gierłoty 1944 r. Nie zapłaciła jednak tak wysokiej ceny, jak jej rodzina ze strony matki, Lehnndorffowie ze Sztyntortu. Porucznik Heinrich von Lehnndorff brał udział w antyhitlerowskim spisku zakończonym nieudaną zamachem Stauffenberga. Został stracony, a cała rodzina trafiła do obozu koncentracyjnego. W styczniu 1945 Marion opuściła Kwitajny konno. Jej ucieczka przed Armią Czerwoną trwała siedem tygodni. Opisała ją później w książce *Nazwy, których nikt już nie wymienia*. Niedługo potem, już po zakończeniu wojny, Kwitajny przekształcono w Państwowe Gospodarstwo Rolne, a Marion w Niemczech została dziennikarką tygodnika *Die Zeit* w Hamburgu. Później została jego redaktorką naczelną i współwydawcą.

Po wojnie Marion Dönhoff zaczęła budować porozumienie z krajami tzw. bloku wschodniego, szczególnie wyróżniając Polskę. W 1988 r. założyła fundację na rzecz porozumienia Niemiec z państwami Europy Wschodniej. Środki pieniężne na działalność fundacyjną pochodziły z nagród pieniężnych i honorariów, jakie otrzymywała za swe osiągnięcia. Fundacja działa wyłącznie w celach społecznych, poprzez wspieranie nauki i badań naukowych, pomoc dla młodzieży, wspieranie projektów i instytucji kultury oraz pomoc w procesie kształcenia. W 1995 r. hrabina została patronką Społecznego Liceum w Mikolajkach. Przyjeżdżała tu później każdego roku na rozdanie świadectw maturalnych.

Za swoją działalność otrzymała wiele nagród w Stanach Zjednoczonych, Niemczech, Polsce, Rosji, m.in. Krzyż Wielki Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, doktoraty honorowe wielu uniwersytetów, Nagrodę Pokojową Niemieckiego Księgarstwa, Obywatelstwo honorowe miasta Hamburga, Nagrodę Kapituły im. Biskupa Ignacego Krasickiego, Nagrodę im. Erasmus. Marion Dönhoff była m.in. członkiem Wolnej Akademii Sztuki w Hamburgu, członkiem honorowym Niemieckiego Stowarzyszenia ds. Polityki Zagranicznej, które współzałożyła i które prowadziła do 1981 r. jako wiceprezydent, przewodniczącą Niemieckiego Instytutu Polski w Darmstadt. Umarła w 2002 r. na zamku w Crottford. Pamięć po niej pozostanie na zawsze.

Irena Pietrzak-Pawłowska (1909-1994) – nauczycielka historii w Olsztynie, profesor historii Uniwersytetu Warszawskiego. Urodziła się 5 kwietnia 1909 r. w Warszawie. Po II wojnie światowej osiadła na kilka lat w Olsztynie, gdzie została dyrektorką pierwszej szkoły średniej – Państwowego Gimnazjum i Liceum Żeńskiego, które zostało otwarte 4 IX 1945 r. Szkoła mieściła się w wielkim, czerwonym gmachu dawnej Luisenschule u zbiegu ulic Marii Curie-Skłodowskiej i Wyzwolenia (później LO 2). Pierwsza grupa nauczycieli to ludzie, którzy od dawna pragnęli służyć kulturze polskiej na Ziemiach Odzyskanych. Byli wśród nich m.in. Władysława Knosala i Jadwiga Lindner (pisałam o nich w poprzednich numerach *Wiadomości Uniwersyteckich*). W roku 1945 powstały w szkole pierwsze organizacje młodzieżowe, a pół roku później działał już sklep szkolny. W roku 1946 powstały pierwsze drużyny ZHP i koła PCK. W 1947 r. z okazji jubileuszu 110 rocznicy urodzin i 30 rocznicy śmierci szkoły

nadano imię Wojciecha Kętrzyńskiego oraz poświęcono sztandar, na którym widniał obraz Matki Boskiej na tle Rodła.

W maju 1948 r. dr Pawłowska była jednym z założycieli oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie, którego została wiceprezensem. W tym czasie poświęcała się nie tylko prowadzeniu szkoły, ale także popularyzacji historii. Twierdziła bowiem, że nauczanie historii było jednym z głównych zadań dydaktycznych i wychowawczych szkolnictwa polskiego na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Po pierwsze dlatego, iż było ważnym czynnikiem repolonizacji miejscowej ludności, po drugie zaś stanowiło instrument służący integracji społeczności polskiej. Nawet elity intelektualne były słabo zaznajomione z historią regionu, nie mówiąc już o całej rzeszy osadników.

Do tego celu w ramach PTH powołano sekcje dydaktyczne, które w 1947 r. przekształciły się w Okręgowy Ośrodek Dydaktyczno-Naukowy. Na czele pracowni dydaktycznej z zakresu historii stanęła właśnie Irena Pietrzak-Pawłowska. Ona również kierowała pracami komisji historycznej, którą podobnie jak inne komisje przedmiotowe, powołano w roku szkolnym 1946/1947 z inicjatywy Związku Nauczycielstwa Polskiego. Komisja ta organizowała co roku konferencje metodyczne nauczycieli historii.

W 1949 r. dr Irena Pietrzak-Pawłowska przestała pełnić funkcję dyrektora Liceum Żeńskiego i wiceprezesa PTH. Wraz z jej rezygnacją przestała też istnieć Sekcja Dydaktyczna tego towarzystwa. Osiała na stałe w Warszawie, poświęcając się pracy naukowej na Uniwersytecie Warszawskim.

W pracy naukowej Pietrzak-Pawłowska badała dzieje społeczno-gospodarcze ziem polskich na przełomie XIX i XX w. W 1965 r. przy Komitecie Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk powołano z jej inicjatywy Komisję Koordynacji Badań nad Historią Przemysłu, której została kierownikiem. Zajmowała się uprzemysłowieniem i urbanizacją na ziemiach polskich, powstawaniem nowoczesnego rynku pracy. Spod jej pióra wyszło kilka książek i kilkadziesiąt artykułów naukowych. Pracując na uniwersytecie doczekała się stopnia profesora.

Z regionem utrzymywała sporadyczne kontakty. W roku 1966 otrzymała odznakę Zasłużony dla Warmii i Mazur. Zmarła 8 listopada 1994 r. w Warszawie.

opr. Izabela Lewandowska
www.izabela-lewandowska.pl